

18—21 februari

Debatter m. m.

Tisdagen den 18 februari

Sid.

Interpellation av herr Sörenson (fp) ang. förläggningen av avslutningsdagar för avgångsklasserna i gymnasierna	3
Meddelande ang. enkel fråga av herr Sörenson (fp) ang. effektivare information till handikappade om stödåtgärder m. m. . .	4

Onsdagen den 19 februari

Anslag till beredskapsarbeten	6
Om åtgärder till hjälp åt ensamstående	17
Meddelande ang. enkla frågor:	
av herr Svanström (cp) ang. användande av s. k. cykeltolknings i militära övningar vintertid	21
av herr Olsson, Johan, (cp) ang. utsträckning av tiden för beredskapsarbeten i områden med stor arbetslöshet	21

Torsdagen den 20 februari

Svar på enkel fråga av herr Lindblad (fp) ang. verkningarna av varmvattenutsläpp från kärnkraftverk	22
Meddelande ang. enkla frågor:	
av herr Richardson (fp) ang. medlemsvärkning till SECO m. fl. skolföreningar bland elever på grundskolans låg- och mellanstadier	23
av herr Tistad (fp) ang. vissa svenska medborgares försvinnande i samband med en segelfärd mellan Hongkong och Macao	23

Samtliga avgjorda ärenden

Onsdagen den 19 februari

Sid.

Statsutskottets utlåtande nr 19, ang. förslag till stat för försvarets fastighetsfond	6
— nr 20, ang. utgifter på tilläggsstat II: justitiedepartementet ..	6
— nr 21, ang. utgifter på tilläggsstat II: försvarsdepartementet ..	6
— nr 22, ang. utgifter på tilläggsstat II: socialdepartementet	6
— nr 23, ang. utgifter på tilläggsstat II: kommunikationsdepartementet	6
— nr 24, ang. utgifter på tilläggsstat II: finansdepartementet	6
— nr 25, ang. utgifter på tilläggsstat II: utbildningsdepartementet	6
— nr 26, ang. utgifter på tilläggsstat II: handelsdepartementet ..	6
— nr 27, ang. utgifter på tilläggsstat II: inrikesdepartementet ..	6
— nr 28, ang. utgifter på tilläggsstat II: civildepartementet	17
— nr 29, ang. utgifter på tilläggsstat II: industridepartementet ..	17
— nr 30, ang. livränta till vissa personer	17
Allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 1, om åtgärder till hjälp åt ensamstående	17
— nr 2, om högtidlighållande av femtioårsminnet av den kvinnliga rösträttens införande	21

Tisdagen den 18 februari

Kammaren sammanträdde kl. 16.00.

Justerades protokollet för den 7 innevarande månad.

Föredrogos och bordlades ånyo statskottets utlåtanden nr 19—30 samt allmänna beredningsutskottets utlåtanden nr 1 och 2.

Anmälades och bordlades Kungl. Maj:ts till kammaren överlämnade proposition nr 14, angående godkännande av konvention mellan Sverige och Jugoslavien rörande social trygghet.

Interpellation ang. förläggningen av avslutningsdagar för avgångsklasserna i gymnasier

Herr SÖRENSON (fp) erhöll på begäran ordet och anförde:

Herr talman! Från de nya gymnasier som avgår de första eleverna med fullständig studiegång i juni månad detta år. Skolöverstyrelsen har beräknat antalet elever i gymnasiet, som utexamineras våren 1969, till 33 000. Antalet elever i Storstockholm beräknas till 5 900. Enligt skolstadgan skall vårterminen avslutas senast under juni månad. De elever, som har att inställa sig till värnpliktstjänstgöring kan få sluta 14 dagar tidigare än de övriga. Centrala värnpliktsbyrån räknar med att mellan 2 000—3 000 elever har att inställa sig till värnpliktstjänstgöring sommaren 1969. Majoriteten inkallas till den 2 juni.

Definitiv avslutningsdag bestäms lokalt av resp. skolstyrelse. Skolstyrelsen

i Stockholm har bestämt att avslutning för de gymnasiala skolorna skall äga rum fredagen den 13 juni.

Situationen synes bli dels att ett stort antal elever slutar samma dag, dels att ett visst antal manliga elever får sluta tidigare än de övriga. Att märka är, att betygen måste vara satta före den dag de som »inkallas» slutar skolan.

Hur avslutningsklasserna i gymnasierna kommer att fira examinationen kan inte helt förutsägas. Men anledning finns att förvänta, att tidigare studenttraditioner i viss grad kommer att leva vidare. I större områden måste då uppkomma en stor trängsel dels på skolgårdar, dels på gator och vägar. Härigenom kommer elevernas och familjernas frihet och glädje att dämpas. Det måste ifrågasättas, om inte de ansvariga skolmyndigheterna borde medverka till en spridning i tiden av examinationen av de aktuella avgångsklasserna. En sådan spridning skulle också kunna minska klyftan i tid mellan de elever som slutar tidigt, därför att de har att inställa sig till värnpliktstjänst, och övriga elever. Denna krympning av tiden får anses önskvärd.

Med anledning av vad som anförts anhåller jag om första kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för utbildningsdepartementet få rikta följande frågor:

1. Vill herr statsrådet lämna en översiktlig redogörelse för hur avslutningen för avgångsklasserna i gymnasierna innevarande vårtermin ter sig tidsmässigt?

2. Vill herr statsrådet medverka till att den i interpellationen antydda spridningen av tiden för avslutningsdagarna gällande avgångsklasserna i gymnasier kommer till stånd?

Meddelande ang. enkel fråga

På gjord proposition medgav kam-
maren, att ifrågavarande spörsmål
finge framställas.

Meddelande ang. enkel fråga

Meddelades, att jämlikt § 20 i kam-
marens ordningsstadga följande enkla
fråga denna dag framstälts av herr
Sörenson (fp) till herr statsrådet och
chefen för socialdepartementet: »Vill
Herr Statsrådet ta några initiativ för

att effektivisera informationen till han-
dikappade om de skilda slag av stöd-
åtgärder och ekonomiska bidrag, som
tillkommer dem, t. ex. genom centrala
upplysningsbyråer?»

Kammarens sammanträde avslutades
kl. 16.02.

In fidem

Torgny Asplund

/Solveig Gemert

Onsdagen den 19 februari

Kammaren sammanträdde kl. 14.00.

Justerades protokollet för den 11 innevarande månad.

Till kammaren hade överlämnats Kungl. Maj:ts skrivelse nr 19, angående förordnande av statsrådsledamöter att uppläsa Kungl. Maj:ts öppna brev till riksdagen angående vissa grundlagsfrågor.

Av nämnda kungl. skrivelse, som nu föredrogs, inhämtades bland annat, att Kungl. Maj:t förordnat herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet *Kling* att i första kammaren uppläsa Kungl. Maj:ts ifrågavarande öppna brev.

Med anledning härav lämnades ordet till herr statsrådet *Kling*, som i enlighet med det honom givna uppdraget uppläste Kungl. Maj:ts öppna brev, nr 20, angående vissa grundlagsfrågor.

Uppläsningen av berörda öppna brev åhördes av kammarens ledamöter stående.

På sedermera gjord proposition beslöts att förevarande kungl. skrivelse och öppna brev skulle läggas till handlingarna.

Herr TALMANNEN yttrade:

Med hänsyn till att Nordiska rådet anhållit att vid sin förestående session få begagna första kammarens plenisal kommer plenum icke att hållas onsdagen den 5 mars. I stället hålles arbetsplenum torsdagen den 6 mars kl. 14.00 med eventuell fortsättning på kvällen samma dag.

Om så erfordras kommer arbetsplenum också att hållas fredagen den 7 mars.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1969/70 för kungl. hov- och slottsstaterna;

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1969/70 inom civildepartementets verksamhetsområde;

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för budgetåret 1969/70 till oförutsedda utgifter;

nr 58, i anledning av vissa i statsverkspropositionen behandlade för flera huvudtitlar gemensamma frågor;

nr 59, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för budgetåret 1969/70 till avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster;

nr 60, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående stat för statens allmänna fastighetsfond för budgetåret 1969/70; och

nr 61, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående beredskapsstat för försvarsväsendet för budgetåret 1969/70.

Anmälades och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 57, till styrelsen för riksdagsbiblioteket angående verkställd granskning av riksdagsbibliotekets styrelse och förvaltning.

Ang. anslag till beredskapsarbeten

Föredrogs och hänvisades till lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 14, angående godkännande av konvention mellan Sverige och Jugoslavien rörande social trygghet.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen framlagda förslag till stat för försvarets fastighetsfond för budgetåret 1969/70;

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1968/69 i vad avser justitiedepartementets verksamhetsområde;

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1968/69 i vad avser försvarsdepartementets verksamhetsområde;

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1968/69 i vad avser socialdepartementets verksamhetsområde; och

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1968/69 i vad avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde,

varvid utlåtandena nr 21, 22 och 23 företogs punktvis till avgörande.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1968/69 i vad avser finansdepartementets verksamhetsområde.

Punkterna 1 och 2

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 3

Lades till handlingarna.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1968/69 i vad avser utbildningsdepartementets verksamhetsområde; och

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1968/69 i vad avser handelsdepartementets verksamhetsområde,

varvid utlåtandet nr 25 företogs till avgörande punktvis.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Ang. anslag till beredskapsarbeten

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1968/69, i vad avser inrikesdepartementets verksamhetsområde, jämte motioner.

Kungl. Maj:t hade i propositionen nr 2, bilaga 9, enligt punkterna 1 och 2 i utdrag av statsrådsprotokoll över inrikesärenden för den 3 januari 1969, föreslagit riksdagen att på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1969/70 anvisa

1. till Allmänna beredskapsarbeten m. m. ett reservationsanslag av 75 000 000 kronor, därav förslagsvis 40 000 000 kronor att avräknas mot automobilskattemedlen,

2. till Särskilda beredskapsarbeten m. m. ett reservationsanslag av 75 000 000 kronor, därav förslagsvis 20 000 000 kronor att avräknas mot automobilskattemedlen.

I gällande riksstat hade uppförts reservationsanslag

a) till Allmänna beredskapsarbeten m. m. med 415 000 000 kronor, därav förslagsvis 140 000 000 kronor att avräknas mot automobilskattemedlen,

b) till Särskilda beredskapsarbeten m. m. med 320 000 000 kronor, därav förslagsvis 50 000 000 kronor att avräknas mot automobilskattemedlen.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat

dels de likalydande motionerna I: 423, av herrar *Bengtson* och *Dahlén*, samt II: 510, av herrar *Wedén* och *Hedlund*, i vad avsåge hemställan att riksdagen i skrivelse till regeringen måtte uppmana denna att undersöka möjligheterna att genomföra tidigareläggning av försvarsbeställningar och försvarsarbeten i av sysselsättningsminskning drabbade län,

dels de likalydande motionerna I: 523, av herr *Bengtson m. fl.*, och II: 637, av herr *Jönsson* i *Ingemarsgården m. fl.*, vari anhållits, att riksdagen under inrikesdepartementets huvudtitel måtte anvisa till anläggnings- och byggnadsarbeten samt befästringsarbeten för försvaret i Norrbottens, Västerbottens, Västernorrlands och Jämtlands län ett belopp om sammanlagt 40 000 000 kronor å tilläggsstat för innevarande budgetår,

dels de likalydande motionerna I: 526, av herr *Bengtson m. fl.*, och II: 624, av herr *Hedlund m. fl.*, vari yrkats, att riksdagen vid behandlingen av proposition nr 2 skulle på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1968/69 under Inrikesdepartementet

a) B 5 Allmänna beredskapsarbeten m. m. anvisa ett reservationsanslag av 100 000 000 kronor, därav förslagsvis 50 000 000 kronor att avräknas mot automobilskattemedlen,

b) B 6 Särskilda beredskapsarbeten m. m. anvisa ett reservationsanslag av 100 000 000 kronor, därav förslagsvis 25 000 000 kronor att avräknas mot automobilskattemedlen,

Ang. anslag till beredskapsarbeten

dels ock de likalydande motionerna I: 532, av herr *Dahlén m. fl.*, och II: 669, av herr *Wedén m. fl.*, vari föreslagits, att riksdagen vid sin behandling av proposition nr 2 skulle till Allmänna beredskapsarbeten m. m. på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1968/69 anvisa ett reservationsanslag av 100 000 000 kronor.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt,

1. att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 526 och II: 624, I: 523 och II: 637 samt I: 532 och II: 669, de två förstnämnda såvitt nu vore i fråga, till Allmänna beredskapsarbeten m. m. på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1968/69 anvisa ett reservationsanslag av 75 000 000 kronor, därav förslagsvis 40 000 000 kronor att avräknas mot automobilskattemedlen,

2. att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 526 och II: 624, såvitt nu vore i fråga, till Särskilda beredskapsarbeten m. m. på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1968/69 anvisa ett reservationsanslag av 75 000 000 kronor, därav förslagsvis 20 000 000 kronor att avräknas mot automobilskattemedlen,

3. att riksdagen måtte avslå motionerna I: 423 och II: 510 såvitt nu vore i fråga.

Reservationer hade avgivits

1., beträffande vägarbeten m. m. i skogslänen, av herrar *Axel Andersson* (fp), *Per Jacobsson* (fp), *Nyman* (fp) och *Nils-Eric Gustafsson* (cp), fru *Elvy Olsson* (cp) samt herrar *Eliasson* i *Sundborn* (cp), *Enskog* (fp), *Nilsson* i *Tvärälund* (cp), *Antonsson* (cp) och *Mundebo* (fp), vilka ansett, att utskottets yttrande i viss angiven del bort ha va den lydelse, reservationen visade;

2., beträffande vissa försvarsarbeten, av herrar *Axel Andersson* (fp), *Virgin* (m), *Per Jacobsson* (fp), *Nyman* (fp),

Ang. anslag till beredskapsarbeten

Kajser (m) och *Nils-Eric Gustafsson* (cp), fru *Elvy Olsson* (cp), herrar *Bohman* (m), *Eliasson* i Sundborn (cp), *Enskog* (fp), *Nilsson* i Tvärålund (cp) och *Antonsson* (cp), fröken *Ljungberg* (m) samt herr *Mundebo* (fp), vilka ansett, att utskottets yttrande i viss del bort erhålla den lydelse, som i reservationen angivits;

3. beträffande anslaget till Allmänna beredskapsarbeten m. m.

a. av herrar *Axel Andersson* (fp), *Per Jacobsson* (fp), *Nyman* (fp) och *Nils-Eric Gustafsson* (cp), fru *Elvy Olsson* (cp) samt herrar *Eliasson* i Sundborn (cp), *Enskog* (fp), *Nilsson* i Tvärålund (cp), *Antonsson* (cp) och *Mundebo* (fp), vilka, vid bifall till såväl reservationen 1 som reservationen 2, ansett, att utskottet bort under 1 hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 526 och II: 624, I: 523 och II: 637 samt I: 532 och II: 669, de två förstnämnda såvitt nu vore i fråga, till Allmänna beredskapsarbeten m. m. på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1968/69 anvisa ett reservationsanslag av 140 000 000 kronor, därav förslagsvis 60 000 000 kronor att avräknas mot automobilskattemedlen;

b. av herrar *Virgin* (m), *Kajser* (m) och *Bohman* (m) samt fröken *Ljungberg* (m), vilka, vid bifall till reservationen 2 men ej till reservationen 1, ansett, att utskottet bort under 1 hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 523 och II: 637 och med avslag å motionerna I: 532 och II: 669 samt I: 526 och II: 624, de två sistnämnda såvitt nu vore i fråga, till Allmänna beredskapsarbeten m. m. på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1968/69 anvisa ett reservationsanslag av 115 000 000 kronor, därav förslagsvis 40 000 000 kronor att avräknas mot automobilskattemedlen;

4., beträffande anslaget till Särskilda beredskapsarbeten m. m., av herr *Nils-Eric Gustafsson* (cp), fru *Elvy Olsson*

(cp) samt herrar *Eliasson* i Sundborn (cp), *Nilsson* i Tvärålund (cp) och *Antonsson* (cp), vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del lyda så, som denna reservation visade, samt att utskottet bort under 2 hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionerna I: 526 och II: 624, såvitt nu vore i fråga, till Särskilda beredskapsarbeten m. m. på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1968/69 anvisa ett reservationsanslag av 100 000 000 kronor, därav förslagsvis 25 000 000 kronor att avräknas mot automobilskattemedlen.

Herr GUSTAFSSON, NILS-ERIC, (cp):

Herr talman! Anslagen till allmänna beredskapsarbeten och särskilda beredskapsarbeten, som tas upp i den föreliggande propositionen nr 2, utgör ett viktigt inslag i arbetsmarknadspolitiken särskilt i de nordligaste länen. Kungl. Maj:t har föreslagit 75 miljoner kronor till allmänna beredskapsarbeten och samma belopp till de särskilda beredskapsarbetena, alltså sammanlagt 150 miljoner kronor. Arbetsmarknadsstyrelsen har i sina bedömningar beträffande behovet av medel för beredskapsarbeten under innevarande budgetår kommit fram till ett behov av 200 miljoner kronor på tilläggsstaten.

Statsrådet har avvisat den framställningen och hänvisat till möjligheterna att i större utsträckning sikta på projekt som är mer dagsverksbilliga och som därmed skulle nedbringa medelsbehovet. En sådan omläggning av beredskapsarbetsprojekt lär emellertid inte vara möjlig under pågående arbetssäsong i någon större utsträckning. Därför kommer väl den i förhållande till arbetsmarknadsstyrelsens yrkande minskade medelsramen att tvinga fram ganska drastiska neddragningar av beredskapsarbetsvolymen.

Vi har från centern i motioner fäst uppmärksamheten på detta. Vi har särskilt understrukit att neddragningen av de s. k. särskilda beredskapsarbetena

blir speciellt besvärande. Dessa arbeten ger nämligen regelmässig sysselsättning åt handikappade, de lokalt bundna och många äldre arbetssökande, dvs. grupper som kommer att få svårigheter att få anställning i den öppna marknaden även vid en markerad konjunkturuppgång.

Till dessa beredskapsarbeten som kommer i farozonen vid en neddragning av den totala volymen hör igångsatta vägarbeten. I bygder där en upprustning av vägarna ter sig som en av de mest angelägna samhällsinvesteringarna leder ju en sådan utveckling till ökade bekymmer med sysselsättningen, och det är därför mycket svårt att försvara detta förslag från Kungl. Maj:t.

En omläggning från beredskapsarbeten på vägar, där staten tar hela eller huvudparten av kostnaden, till andra objekt av statskommunal karaktär innebär också att det sker en icke önskvärd övervältring av kostnadsansvaret för sysselsättningens upprätthållande på kommunerna, vilket ju i och för sig är ganska allvarligt. Kommuner, som på grund av arbetslöshet bland befolkningen redan har bekymmer med ekonomin, tvingas i sådana här fall att ansvara för en ökad del av kostnaderna för beredskapsarbeten.

Enligt centerns uppfattning är arbetsmarknadsstyrelsens bedömning av medelsbehovet realistisk och svarar väl mot den sysselsättningssituation som råder och kan väntas råda under vintern och våren.

Mot bakgrunden av den av Kungl. Maj:t föreslagna neddragningen av anslagen och vår uppfattning att det här tvärtom krävs höjda anslag har vi i reservation 1 motiverat vår inställning. I reservation 3 har vi följt upp motiveringen med yrkande om höjt belopp. Vi yrkar på ett reservationsanslag till allmänna beredskapsarbeten m. m. om totalt 140 miljoner kronor på tilläggsstat, varav förslagsvis 60 miljoner kronor att avräknas mot automobilskattemedel.

Ang. anslag till beredskapsarbeten

Beträffande anslaget till särskilda beredskapsarbeten följer vi i reservation 4 upp vårt resonemang med ett yrkande att anslaget till särskilda beredskapsarbeten skall höjas med 25 miljoner kronor till totalt 100 miljoner kronor.

Beträffande försvarsarbetena anför vi i reservation 2 att en vidgning av den sektor inom beredskapsarbetena som nu utgörs av försvarsarbeten bör vara möjlig. Arbeten kan komma i gång med kort varsel — det har vi erfarenheter av från den militära sektorn — och det skulle kunna innebära att objekt som har aktualitet och ligger inom områden med hög arbetslöshet snarast kunde sättas i gång. Dessa arbeten kan, tror vi, på ett ändamålsenligt sätt fogas in i utvecklingsplanerna. Med hänsyn till dessa förhållanden har vi föreslagit, att anslaget till Allmänna beredskapsarbeten m. m. skall beräknas för att täcka arbetsmarknadsstyrelsens kostnader intill ytterligare 40 miljoner kronor för byggnadsarbeten m. m. inom skogslänet enligt medgivande som bör lämnas fortifikationsförvaltningen i anledning av motionerna.

Vi har följt upp detta vårt yrkande i reservationen 3, som jag tidigare nämnt.

Utskottsmajoriteten har varit synnerligen avvisande till de här framförda motionsförslagen. I utskottets skrivning framhålles att någon riksdagens bindning av vissa anslagsbelopp för t. ex. vägarbeten inte bör komma i fråga. Man har också från utskottets sida gjort ett annat uttalande som jag tycker är ganska anmärkningsvärt. Mitt på sidan 13 i utskottets utlåtande anföres att »en riksdagens bindning av medel för beredskapsarbeten till vissa regioner är olämplig». Jag vågar påstå att detta uttalande — för att uttrycka mig mycket försiktigt — knappast har täckning.

I nästa mening säger utskottet någonting som egentligen tar udden av det uttalande man gör strax före. Utskottet erinrar där om att de geografiskt selektiva åtgärder som vidtagits inom vissa regioner ju ändå har en viss betydelse.

Ang. anslag till beredskapsarbeten

Utskottet säger vidare att Kungl. Maj:ts förslag tillgodoser ökade behov av medel för särskilda beredskapsarbeten i erforderlig omfattning.

Det är ett mycket kategoriskt påstående. Herr Birger Andersson får förlåta mig, men jag tror inte att utskottsmajoriteten har möjlighet att bedöma den saken — och för all del inte reservanterna heller. Arbetsmarknadsstyrelsen borde vara den instans som begriper detta. Att tala om tillgodoseende i erforderlig omfattning tycker jag är ett djärvt påstående, särskilt mot bakgrund av det äskande av arbetsmarknadsstyrelsen som regeringen avslagit.

Som jag inledningsvis sade har beredskapsarbetena en mycket stor betydelse, speciellt i skogslänen. Enligt statistiken är situationen där, arbetsmarknadsmässigt sett, snarare sämre nu än för ett år sedan. Det finns då enligt vår mening all anledning att allvarligt överväga om man inte förutom genom andra åtgärder kan nå resultat genom en ökad satsning på beredskapsarbeten. Vi tror att det skulle vara möjligt. Vi anser att det är en möjlighet som statsmakterna borde ta till vara.

Jag ber med dessa ord, herr talman, att få yrka bifall till reservationerna 1, 2, 3 a och 4 vid statsutskottets utlåtande nr 27.

Herr JACOBSSON, PER, (fp):

Herr talman! Herr Gustafsson har ju utvecklat de skäl som vi har velat anföra för de gemensamma reservationerna i detta sammanhang, och jag kan därför uttrycka mig ganska kort.

I de reservationsvis framförda yrkanden som jag biträder föreslås, som det har framhållits, en höjning av anslagen till Allmänna beredskapsarbeten m. m. med sammanlagt 65 miljoner kronor, alltså en höjning från av Kungl. Maj:ts föreslagna 75 miljoner till sammanlagt 140 miljoner.

Av den begärda höjningen föreslås att 25 miljoner kronor företrädesvis skall

användas till vägbyggnader i skogslänen samt 40 miljoner till försvarsarbeten inom områden med hög arbetslöshet enligt medgivande som bör lämnas fortifikationsförvaltningen. Arbeten av denna art torde kunna tas fram med kort varsel och komma i gång ganska snabbt sedan riksdagen har fattat sitt beslut.

Förslaget i reservationerna tar hänsyn till det aktuella sysselsättningsläget i skogslänen, där det hittills, trots de rätt omfattande beredskapsarbetena, inte varit möjligt att bereda sysselsättning åt all den friställda arbetskraften, speciellt en kategori arbetskraft som på grund av hög ålder, bristande yrkesutbildning och av andra skäl är lokalt bunden.

Om man då vill nå det dubbla syftet att dels sysselsätta folk i angelägna arbeten och dels nå den volym beträffande antalet dagsverken som är erforderlig, förefaller utskottets förslag, som redan sagts, vara alldeles otillräckligt.

Herr talman! Vi har i vår reservation utvecklat de huvudsakliga skälen för vårt ställningstagande. Jag inskränker mig därför till att med denna korta redovisning yrka bifall till reservationerna 1, 2 och 3 a.

Herr KAIJSER (m):

Herr talman! Vi har i detta ärende anslutit oss till reservation 2. I övrigt tror vi att de av Kungl. Maj:ts begärda medlen tills vidare kan vara tillräckliga. Vi vill alltså gärna vara med om att sätta i gång försvarsarbeten upp till ett anslagsbehov av 40 miljoner kronor i syfte att därmed bidra till att underlätta arbetsmarknadsförhållandena i norrlandslänen.

Jag har ingen anledning att gå in på frågan ytterligare utöver vad herr Nils-Eric Gustafsson och herr Jacobsson anfört. Jag vill bara peka på att med den inställning vi har kommer anslagsfrågan in i reservation 3 b, som gäller det ytterligare anslag som behövs, om reservation 2 men inte reservation 1 blir bifallen.

Jag ber alltså, herr talman, att få yrka bifall till reservationerna 2 och 3 b.

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s):

Herr talman! Efter den trio av reservationer som nu haft ordet, skall jag något klarlägga hur majoriteten har sett på detta anslag på tilläggsstat.

En beräkning av kostnaderna för arbetsmarknadspolitiken är alltid svår. Särskilt svårt är det för myndighet som avger sina petita nära ett år innan det aktuella budgetåret börjar. Svårigheterna beror inte bara på osäkerhet om utvecklingen på arbetsmarknaden. I bedömningen måste också ingå verkan av åtgärder på den ekonomiska politikens område. Vidare kan valet växla mellan skilda arbetsmarknadspolitiska medel. Det är därför naturligt att de förslag som läggs fram ofta i ett senare skede, då man har vunnit ytterligare erfarenheter av utvecklingen, måste kompletteras med anslagsäskanden på tilläggsstat.

Propositionen nr 2, bilaga 9, innehåller förslag om medelsanvisning på tilläggsstat för beredskapsarbeten med 150 miljoner kronor. Utskottets majoritet har tillstyrkt förslagen i propositionen. Reservationer har avgivits med krav på ytterligare medelsanvisning. Denna brist på enighet beträffande beloppen bottnar i skiljaktiga uppfattningar i vissa delfrågor. I och för sig har väl någon invändning icke rests mot att medel skall anvisas för att kunna erbjuda beredskapsarbeten under detta budgetår i ungefär samma omfattning som förra året, dvs. cirka 4 miljoner dagsverken.

Majoriteten i utskottet konstaterar att det i och med tilläggsstatsförslaget finns 425 miljoner kronor för allmänna och 315 miljoner kronor för särskilda beredskapsarbeten. Räkningar man schablonmässigt med dagsverkskostnader som är något högre än medelkostnaden för föregående budgetår, eller med 250 respektive 125 kronor, räcker medlen för 1,7 miljon dagsverken i form av all-

Ang. anslag till beredskapsarbeten mäna beredskapsarbeten och 2,5 miljoner dagsverken i form av särskilda beredskapsarbeten. Detta ger sammanlagt cirka 4,2 miljoner dagsverken. Det stämmer med målsättningen i rimlig grad samt ger även marginaler för kostnadssidan.

Folkpartiet och centerpartiet har motionerat om att anslaget till beredskapsarbeten skall höjas. Olika grunder har åberopats. Ett förhållande är att man utgått ifrån arbetsmarknadsstyrelsens uppskattning i september 1968 att rikstatsanslagen skulle räcka till cirka 2,8 miljoner dagsverken och att det därför fattas pengar till 1,2 miljon dagsverken. Det var, som utskottet noterat, en uppskattning som arbetsmarknadsstyrelsen nödgades göra tidigt i höstas. Mitt föregående räkneexempel får utgöra svar i det hänseendet.

Vidare har man som skäl för en höjning åberopat arbetsmarknadsläget i Norrland. Ingen har förringat vikten av att lösa de norrländska frågorna, lika väl som de andra. Tvärtom framstår de förra som centrala, vilket även framgår av utskottets yttrande. Målsättningen i fråga om beredskapsarbeten är ett uttryck för att utskottsmajoriteten har tagit hänsyn till dessa behov, trots tecknen på en ökande sysselsättning i andra län än skogslänen. Det har inte förts fram någon särskild beräkning som skulle kunna ge belägg för motionsyrkandena på denna punkt. Enligt min mening är det snarare så att bedömningar i andra frågor dikterat motionärernas inställning.

Folkpartiet och centerpartiet har förordat sig i en mening som utgår från behovet av vägar i skogslänen. Med sig har de adjungerat moderata samlingspartiet då det gäller försvarsarbeten.

Formellt sett är både majoritet och reservationer ense om principen att objekten för beredskapsarbeten skall vara angelägna och gå in i planeringen. Vi är väl också alla på det klara med att det finns ett tryck att ordna beredskapsarbeten nära hemorterna, även när den

Ang. anslag till beredskapsarbeten

lokala bindningen inte är alltför stark. Det påverkar givetvis urvalet av arbetsobjekt. Vidare vill man i balanserade ekonomiska lägen få dagsverksbilliga arbeten. Dessa principer kan ibland stå mot varandra. Det ligger då nära till hands att man som reservanterna lägger fram synpunkter på vad som bör vara eller anses vara angeläget att utföra. Visst är också ett stort antal vägar i skogslänen angelägna, men att därav dra slutsatsen att anslaget för allmänna beredskapsarbeten bör höjas med 25 miljoner kronor på det sätt som gjorts i reservation 1 innebär egentligen endast att man vill låsa medelsanvändningen genom riksdagsbeslut.

När herr Nils-Eric Gustafsson begäbadde oss litet för att vi inte vill ha en låsning, vill jag bara svara att man alltid bör undvika att låsa dessa pengar till vissa bestämda delar eller orter och i stället låta arbetsmarknadsstyrelsen, för vilken av allt att döma herr Gustafsson har stort förtroende, avgöra var medlen skall användas, var arbetena skall utföras. Denna avsikt framstår som ännu klarare i fråga om försvarsarbetena. För dessa vill man låsa inte mindre än 40 miljoner kronor utanför försvarsramarna. Försvarsramarna är i sig ett uttryck för en total prioritering som godkänts av riksdagen. Endast en nödvändighet att förlägga arbeten till vissa regioner i förening med att det inte finns någonting mer angeläget att göra skulle kunna tala för den reservationen.

En intressant belysning av de förhållanden jag talat om får man i de reservationer som nu vägs mot varandra. Utfallet i avvägningen mellan vägar och försvar blir enligt folkpartiets uppfattning till försvarets förmån med oddsen 40—25, om man nu skall tala travspråk. Centerpartiet räknar för sin del avvägningen något annorlunda, eftersom 5 miljoner av pengarna för särskilda arbeten också avser vägar. Oddsen blir då bara 40—30 till försvarets förmån. Om den avvägningen gjorts med tanke på

att försvarsarbetena är mycket kostnadsdryga per dagsverke, över 400 kronor per dag, är det ju en tröst för ett tigerhjärta.

Herr talman! Jag yrkar bifall till statsutskottets hemställan på samtliga punkter.

Herr GUSTAFSSON, NILS-ERIC, (cp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Birger Andersson var, förlåt att jag säger det, något mera modest när det gällde att försvara Kungl. Maj:ts förslag än vad han i många andra sammanhang har varit. Jag hoppas att just den formulering med ordet modest som jag använde inte kommer att vålla någon svårighet för herr Birger Andersson.

Herr Birger Andersson tycker att allt är bra, att anslagen räcker och att man skall låta det hela verka på det sätt som Kungl. Maj:t har föreslagit. Men arbetsmarknadsstyrelsen har ju en annan mening. Det finns ett petitum från arbetsmarknadsstyrelsen. Det lyder på 200 miljoner kronor i stället för på 150 miljoner.

Herr Birger Andersson fastslog också att majoritetsförslaget innehåller möjligheter att göra ungefär samma insatser som man gjorde under det förra budgetåret. Jag vill då till herr Andersson säga att arbetsmarknadssituationen, speciellt i de fyra nordligaste länen, är mycket mer prekär i år än vad den var förra året. Arbetsmarknadsstyrelsen har sagt att beloppet 150 milj. inte räcker. Jag trodde att vi skulle bli ense om att hålla med arbetsmarknadsstyrelsen om det. Det har vi inte blivit. Tyvärr!

I fråga om beredskapsarbeten ligger ju i själva ordet att man inte bara kan ange ett belopp som till nöds räcker. Skall man ha en god beredskap, måste det finnas en rörelsemöjlighet inom en viss ram för de myndigheter som har att syssla med dessa frågor. Jag lägger i varje fall in det i orden god beredskap.

Sedan sade statsutskottets vice ordförande något om de 40 miljonerna till försvarsbeställningar. Jag tänker inte gå in i något hårt försvar av vår hållning, men jag vill för herr Birger Andersson ändå framhålla att det här inte är fråga om något alldeles nytt. Kungl. Maj:t har ju själv begärt 20 miljoner för precis samma ändamål. Vallen är sålunda redan genombruten.

Arbetsmarknadsstyrelsen är ett bra verk som har haft betydande rörelsemöjlighet, men jag konstaterar att arbetsmarknadsstyrelsen i denna tilläggsproposition inte har fått sina äskanden bifallna. Och det kommer att betyda bekymmer, inte bara för enskilda människor, utan jämväl för många kommuner, inte minst i mitt eget län. Därför vidhåller jag, herr talman, mitt yrkande om bifall till reservationerna.

Herr JACOBSSON, PER, (fp):

Herr talman! Det är framför allt tre huvudinvändningar som utskottets talesman riktar mot reservationsyrkandena. Den första är att någon riksdagens bindning för vissa anslagsbelopp till bestämda ändamål inte bör komma i fråga. Det är en gammal inställning. Den andra huvudinvändningen är att medel för beredskapsarbeten inte skall bindas till vissa regioner. Den tredje invändningen går ut på att man bör eftersträva fortsatt inriktning mot dagsverksbilliga projekt.

Beträffande den första invändningen kan väl sägas att om man strävar efter att finna angelägna arbetsprojekt — det har också sagts att beredskapsarbetena så långt möjligt skall vara angelägna arbetsprojekt — är det svårt att undvika sådana bindningar. Erfarenheten säger oss att det speciellt inom områden där arbetslösheten är särskilt besvärande också är angeläget att satsa exempelvis på vägarbeten.

Beträffande den andra invändningen, att medel inte skall bindas till vissa regioner, är det väl bara att konstatera

Ang. anslag till beredskapsarbeten

att medlen skall komma till användning där de bäst behövs. Även i detta avseende torde väl erfarenheten ge ganska bestämda anvisningar.

Vad slutligen beträffar kravet på dagsverksbilliga projekt förefaller det mig som om det skulle vara svårt att praktiskt tillmötesgå detta krav, om man samtidigt har ambitionen att arbetena skall tillgodose vad man brukar kalla angelägna ändamål.

Vad beträffar behovet av beredskapsarbeten har herr Birger Andersson inte bestritt att det fortfarande föreligger en stor och besvärande arbetslöshet inom norrlandslänen och skogslänen över huvud taget. Det är väl också känt att framställningar om beredskapsarbeten för olika projekt numera behandlas synnerligen styvmoderligt av arbetsmarknadsstyrelsen och att kommunerna på grund därav ställs inför utsikten att nödgas satsa stora summor av egna medel för att kunna bereda så många som möjligt inom sina områden sysselsättning.

Dessa omständigheter sammantagna talar enligt min mening för de rekommendationer som reservanternas gör både beträffande medelsanvändningen och anslagsbeloppen.

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s):

Herr talman! Herr Nils-Eric Gustafsson har en mycket säregen talekonst och ett underligt sätt att använda den humor han eventuellt förfogar över. Han befarade här att jag, då han tyckte att mitt anförande var modest, på något sätt skulle råka illa ut av den anledningen. Jag tror inte, herr Nils-Eric Gustafsson, att detta på något sätt är skadligt för mitt välbefinnande.

Om man nu inte alltför hårt går ut i en debatt blir man anklagad för detta, och går man ut alltför hårt är inte heller det bra. Detta gör att det är bäst att man själv väljer den väg man tycker är riktig. Jag tyckte att det var riktigt att ge en viss redovisning av vad det

Ang. anslag till beredskapsarbeten

här gällde — det är ju närmast fråga om ett anslag på 150 miljoner kronor på tilläggsstat för bekämpande av arbetslösheten. Det är också meningen att vi med dessa medel skall få ungefär samma dagsverksantal som budgetåret dessförinnan, alltså något över 4 miljoner dagsverken.

Vi vet vidare att läget på arbetsmarknaden har lättat i stora delar av landet, men att det släpar efter i skogslänen. Vi har sagt att vi inte vill ha en bindning av de åtgärder det här gäller till vissa orter eller till vissa arbeten, utan att arbetena skall utföras där det är angeläget att de utförs. Är det angeläget att arbetena utförs i skogslänen, skall de utföras där. När nu talesmännen för reservanterna också de anser att arbetsmarknadsstyrelsen är att lita på, kan vi väl lita på att de pengar som riksdagen i dag är beredd att anslå kommer att användas på ett vettigt och rimligt sätt.

Herr GUSTAFSSON, NILS-ERIC, (cp) kort genmäle:

Herr talman! Dagens fråga gäller inte min tillgång till eller eventuell avsaknad av humor — detta kan vi lämna därhän. Däremot gäller det som behandlas i föreliggande utlåtande väldigt mycket för många enskilda människor, och — jag upprepar det — rätt mycket för många kommuner, inte minst i norrlandslänen. Jag tycker att detta borde vara fullgod anledning att göra allt vad man orkar med när det gäller att ställa medel till förfogande för dessa ändamål.

Vidare har jag, herr Birger Andersson, inte anklagat statsutskottets vice ordförande för att han var modest. Känsligheten tycks vara mycket, mycket stor just i dag. Jag har verkligen inte anklagat. Vad jag sade var ett uttryck för vad jag trots allt hoppades — att vi kanske ändå när detta till sist skall klaras ut kanhända inte står så förfärligt långt ifrån varandra.

Herr ANDERSSON, AXEL, (fp):

Herr talman! Jag hade egentligen inte tänkt att blanda mig i den här debatten.

Jag har anslutit mig till reservanterna därför att jag har ansett att det fanns en hel del att vinna, framför allt naturligtvis för norrlandslänen, om reservanternas förslag bifölls. När jag lyssnat till debatten — framför allt till vad herr Birger Andersson anförde — kom jag dock underfund med att det finns ofantligt mycket mer att vinna än vad reservanterna föreslagit.

Herr Birger Andersson gjorde nämligen något slags uträkning och fann att oddsen för anslagen till vägar och anslagen till försvarsändamål var 25—40. Det betyder, herr Birger Andersson, att om man sätter in 1 miljon på vägarbeten och oddset blir 25, så vinner man 25 miljoner. Sätter man in 1 miljon på försvarsberedskapsarbeten, så vinner man 40 miljoner, om oddset är 40. Om insatsen uppgår till 25 miljoner på vägarbetena och 40 miljoner på försvarsberedskapsarbetena, måste det ju bli rent fantastiska vinster, men det var väl inte det herr Birger Andersson avsåg.

Jag vore tacksam, om han ville förklara för mig vad han menade med odds.

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s):

Herr talman! Att det alltid är farligt med räkneexempel får lärarna ofta erfara i skolorna. Jag har lärt mig det här i dag. Eleverna är inte alltid mottagliga för räkneexempel. Jag skall försöka ge en förklaring till det räkneexempel jag anförde nyss.

Om tillgängliga medel anses räcka till 2,8 miljoner dagsverken och vi, som hittills, utgår ifrån att allmänna arbeten i genomsnitt är dubbelt så dyra per dagsverke som särskilda arbeten, så borde en sak vara klar. Den beräknade dagsverkskostnaden skulle komma att ligga på inte mindre än cirka 380 kronor för allmänna och 190 kronor för

särskilda beredskapsarbeten i jämförelse med nuvarande 250 respektive 125 kronor. En höjning med 200 miljoner kronor enligt centerns förslag skulle, bortsett från försvarspengarna, räcka till cirka 800 000 och inte till 1,2 miljon dagsverken.

Försvarspengarna skulle, med den specifika kostnadsnivån för sådana arbeten, ge knappa 100 000 dagsverken. Konsekvensen av motiveringarna i övrigt skulle bli ett ännu mer pengar bort begäras om nivån skall hållas. Då är att märka att centern genom sin reservation 3 ensam fått bidra med cirka 130 000 kronor av de i reservationerna med deras beräkningsgrund totalt erbjudna cirka 300 000 dagsverken.

Som jag nämnde i mitt tidigare anförande är det alltid svårt att beräkna arbetsmarknadsmedel. Det borde i alla fall inte vara lika svårt att hålla sig till ett enda räknesätt i taget och sedan gärna diskutera de förutsättningar man kan gå ut ifrån.

Jag vill understryka, i den mån det kan behövas utöver vad jag tidigare sagt, att majoriteten inte i något avseende sett bort från eller förringat betydelsen av utvecklingen i skogslänen. Tvärtom är det klart att det är arbetslösheten där som i dag är allra svårast att bemästra. Det är också klart att de tecken vi ser på annat håll på en fortsatt uppgång av efterfrågan på arbetskraft inte snabbt kan lösa skogslärens strukturella arbetsmarknadssituation. Invånarna i dessa län måste erbjudas inte bara beredskapsarbeten utan även andra arbetsmarknadspolitiska medel, andra åtgärder därmed inte glömda. Men ämnet för den här debatten är dock anslag på tilläggsstat för beredskapsarbeten.

Herr ANDERSSON, AXEL, (fp):

Herr talman! Jag bad herr Birger Andersson om en förklaring till vad odds är för någonting. Han konstaterade bara att det fanns en del obegåvade elever som det inte var lätt att under-

Ang. anslag till beredskapsarbeten visa. Men jag håller fortfarande fast vid, herr Andersson, att odds är det antal gånger som vinsten är större än insatsen, och ingenting annat.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas *först* särskilt såvitt avsåge utskottets yttrande beträffande vägarbeten m. m. i skogslänen, *därefter* särskilt i vad anginge utskottets yttrande beträffande vissa försvarsarbeten, *därpå* särskilt i vad gällde varje punkt av utskottets i förevarande utlåtande gjorda hemställan samt *slutligen* särskilt rörande utskottets yttrande i de delar, beträffande vilka beslut icke tidigare fattats.

Med avseende å utskottets yttrande beträffande *vägarbeten m. m. i skogslänen*, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels att detsamma skulle godkännas, dels ock att det yttrande skulle godkännas, som föreslagits i den av herr Axel Andersson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 1 betecknade reservationen.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på godkännande av utskottets yttrande i denna del vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Jacobsson, Per*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som godkänner vad statsutskottet i sitt utlåtande nr 27 yttrat beträffande vägarbeten m. m. i skogslänen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes det yttrande, som föreslagits i den av herr Axel Andersson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 1 betecknade reservationen.

Ang. anslag till beredskapsarbeten

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Jacobsson, Per*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 92;
Nej — 40.

Därjämte hade 3 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Sedermera gjorde herr talmannen i enlighet med de yrkanden, som framkommit angående utskottets yttrande beträffande *vissa försvarsarbeten*, propositioner, först på godkännande av utskottets förslag samt vidare därpå att kammaren skulle godkänna det yttrande, som föreslagits i den av herr Axel Andersson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 2 betecknade reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på godkännande av utskottets yttrande i förevarande del, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Kaijser* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som godkänner vad statsutskottet i sitt utlåtande nr 27 yttrat beträffande vissa försvarsarbeten, röstar

Ja;
Den, det ej vill, röstar
Nej;

Vinner Nej, godkännes det yttrande, som föreslagits i den av herr Axel Andersson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 2 betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en bör-

jan omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Kaijser* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 74;
Nej — 61.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

På gjord proposition bifölls därpå utskottets hemställan i punkten 1.

Vidkommande punkten 2 i utskottets hemställan gjorde herr talmannen här efter propositioner, först på bifall till densamma samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Nils-Eric Gustafsson m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Gustafsson, Nils-Eric*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 27 punkten 2, röstar

Ja;
Den, det ej vill, röstar
Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Nils-Eric Gustafsson m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Gustafsson, Nils-Eric*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 108;
Nej — 23.

Därjämte hade 7 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Ytterligare bifölls på gjord proposition utskottets hemställan i punkten 3.

Slutligen godkändes utskottets yttrande i de delar, beträffande vilka beslut icke tidigare fattats.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1968/69 i vad avser civildepartementets verksamhetsområde;

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1968/69 i vad avser industridepartementets verksamhetsområde; och

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående livränta till vissa personer.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Om åtgärder till hjälp åt ensamstående

Föredrogos ånyo allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 1, i anledning av motioner om åtgärder till hjälp åt ensamstående.

Till allmänna beredningsutskottet hade hänvisats de likalydande motionerna I: 91, av herr *Peterson, Eric, m. fl.*, och II: 110, av fru *Frænkel m. fl.*, vari hemstälts, att riksdagen hos Kungl. Maj:t måtte anhålla om en skyndsam, allsidig översyn av de problem och svårigheter som mötte olika kategorier ensamståen-

de i samhället, samt om framläggande av förslag till effektiva åtgärder för att avhjälpa och undanröja dessa problem och svårigheter.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att de likalydande motionerna I: 91 och II: 110 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade anförts av herrar *Eric Peterson* (fp) och *Kilsmo* (fp) fröken *Stenberg* (m) samt herrar *Ernst Olsson* (cp), *Svanström* (cp), *Blomquist* (m), *Larsson* i Borrbj (cp), *Rimås* (fp), *Nilsson* i Bästekille (m), *Johansson* i Skärstad (cp) och *Andersson* i Örebro (fp), vilka ansett, att utskottets yttrande i viss angiven del bort erhålla den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen med bifall till de likalydande motionerna I: 91 och II: 110 hos Kungl. Maj:t måtte anhålla om en skyndsam, allsidig översyn av de problem och svårigheter, som mötte olika kategorier ensamstående i samhället, samt om framläggande av förslag till effektiva åtgärder för att avhjälpa och undanröja dessa problem och svårigheter.

Herr **PETERSON, ERIC**, (fp):

Herr talman! Sverige ligger långt framme i förhållande till andra länder när det gäller välfärd, socialvård och serviceverksamhet. Trots detta finns det grupper som inte kommer i åtnjutande av dessa förmåner i lika hög grad som andra. En sådan grupp är de ensamstående, som vi ofta diskuterat i denna kammare. Deras situation är ännu i dagens samhälle ett stort problem.

Det faktum att frågan om de ensamstående återkommit i riksdagen varje år är ett tecken på att den inte lösts på ett tillfredsställande sätt. Från oppositionshåll har år efter år hävdats att det fordras en generalinventering av de ensamma — en kartläggning som dels skulle visa vilka grupper det rör sig om, dels klarlägga vilka problem

Om åtgärder till hjälp åt ensamstående dessa grupper har såväl var för sig som gemensamt. En sådan inventering skulle ge oss den kunskapsbank som sedan kunde ligga till grund för åtgärder för att genomföra förbättringar på detta område.

Kravet på en samlad insats för grupperna av ensamstående har emellertid tillbakavisats varje år av den socialdemokratiska majoriteten under motiveringen att de ensamståendes problem löses bäst genom att de prövas såsom integrerade i motsvarande problem för samtliga grupper i samhället. Någon särbehandling vill socialdemokraterna alltså inte vara med om. Vid ett sådant ställningstagande bortser de emellertid från att vissa av de ensamståendes problem aldrig kan lösas samtidigt med problem som är likartade för andra folkgrupper, därför att en del av de ensamståendes problem är speciella just för dem. Det krävs därför, anser vi, en utbrytning av dessa problem för att det skall bli möjligt att börja bearbeta dem.

Ett exempel är de frånskilda människans situation. Bostad saknas, de mänskliga relationerna förändras och omständigheterna tvingar den frånskilde mannen till ett kringflackande liv mellan olika sovplatser och hos olika människor. Den nya livsföringen påverkar arbetsinsatsen negativt. Ofta följer alkoholmissbruk i dessa spår. Eller också blir försörjningsbördan så tung att vederbörande inte själv har tillräckligt för sin egen försörjning. Pengarna räcker inte till egen bostad — om nu en sådan över huvud taget står att få. Dessa frånskilda mäns problem är inte helt överensstämmande med andra folkgrupper.

Åtskilligt finns att göra, bl. a. på skattesidan — med t. ex. avdrag för försörjningsbidragen upp till en nivå som i varje fall lämnar kvar åt den enskilde vad exempelvis en folkpensionär får att leva av. Men detta problem måste benas upp ordentligt för att slutlig ställning skall kunna tas. Säkert är dock att många vinddrivna individer bakom sig

har en social eller ekonomisk krasch i form av en skilsmässa.

En socialinspektör i nykterhetsnämnden i Stockholm säger att samhället måste göra mer för de frånskilda männen. I en tidningsintervju som jag läste förra veckan säger han: »Det borde finnas kuratorer som ägnade sig uteslutande åt de frånskildas problem.»

»Samhället borde ha större ansvar för de här människorna. Ofta rör det sig om från början socialt välanpassade män med gedigen yrkesutbildning. Men verkningarna av skilsmässan har brutit ner dem.»

En annan grupp utan jämförelsemöjlighet är de s. k. hemmadöttrarna, vilka oftast arbetar med att sköta gamla föräldrar eller andra anhöriga utan ersättning. Trots att de genom sina insatser besparar samhället åtskilliga utgifter, eftersom vårdplatser inte tas i anspråk, räknas inte dessa besparingar dem till godo vid bedömningen av t. ex. det nya stödet vid arbetslöshet.

Ett tredje problem gäller ensamma mödrars möjligheter att ordna för sina barn när dessa är sjuka. Här borde prövas om inte sjukförsäkringen kunde ge ersättning som om mamman själv vore sjuk, i den mån barnet inte kan tas om hand på annat sätt.

Ett fjärde problem slutligen är den brist på kontaktmöjligheter som inte minst drabbar de ensamma gamla när de blir sjuka. Vi vet att några av dessa ensamma har påträffats avlidna. De nådde aldrig kontakt med samhällets hjälporganisation. Ensamstående påtvingas omotiverade offer för andra.

Inom den stora gruppen av ensamma finns alltså särgrupper med speciella problem. Den gemensamma nämnaren — ensamheten — gör det dock möjligt att betrakta dem som en enda stor grupp. Eftersom ensamheten i alla sammanhang tycks vara diskriminerande bör man kunna ta upp hela problematiken till översyn på en gång.

Jag yrkar, herr talman, med det anförda bifall till reservationen.

Herr MÖLLER (s):

Herr talman! Sådana likalydande motioner som ligger till grund för utskottets förevarande utlåtande har behandlats av riksdagen varje år sedan 1965 — senast för drygt två månader sedan, den 5 december.

Motionerna har fallit vid samtliga tillfällena. Detta kan inte bero på likgiltighet eller ointresse för de ensamståendes problem från riksdagens sida. Problemen är väl omvittnade, och vid varje tillfälle frågan behandlats har i utskottsutlåtandet gjorts en beskrivning av de åtgärder som vidtagits sedan föregående behandling av motionerna. Så gjordes i december, alltså för ett par månader sedan, och så sker nu. Det finns alltså en uppräknings av reformer och förbättringar som på olika sätt har skett eller är under utredning när det gäller skatter, bostäder, vård, pensionsförbättring osv.

Vad som skiljer majoriteten i utskottet från reservanterna är uppfattningen om lämpligaste metodik när man skall angripa dessa problem. Motionärerna och reservanterna vill att man skall bunta ihop 1,5 miljon människor och behandla deras problem i en enda totalutredning. Vi som företräder majoriteten i utskottet menar, att dessa frågor skall lösas i sina sammanhang oavsett om det gäller ensamstående eller gifta.

Att behandla t. ex. bostadsfrågan utslutande för ensamstående är hart när omöjligt. Att skattefrågan måste behandlas i ett sammanhang för både ensamstående och gifta är väl också uppenbart. Så kan man gå vidare med de olika delfrågorna.

Herr Peterson nämnde här och tog särskilt sikte på de frånskilda. Hur läget är med deras bostadsfråga relaterades i debatten den 5 december 1968. Det framgick av bostadsstyrelsens yttrande, som ompändade en tid av ungefär 20 år fram till 1965, att det senaste året hade 71 procent av f. d. gifta män egen lägenhet och 81 procent av f. d. gifta kvinnor. Eftersom situationen sta-

Om åtgärder till hjälp åt ensamstående digt förbättras, får man anta att det har gått ytterligare framåt sedan 1965.

I sitt anförande nämnde herr Peterson vidare det kontaktbehov som ensamstående har. Detta är alldeles uppenbart en central fråga. Så mycket angelägnare är det att konstatera den kontaktförbättring som sker genom den utvidgade sociala hemhjälpen. I fjol höjdes den från 85 till 105 miljoner och i årets statsverksproposition föreslås den höjd till 135 miljoner.

I den senaste riksdagsdebatten erinrades också om de möjligheter hemma-döttrarna har att genom pensionsdelegationerna i försäkringskassorna få förtidspension och att de i regel kan räkna på en förstående och generös bedömning.

Jag vill slå fast att majoriteten givetvis inte är ointresserad av de ensamståendes problem. Vi skiljer oss från reservanterna endast vad beträffar den utredningstekniska metodiken, där majoriteten hävdar att det är en felaktig och olämplig metod reservanterna föreslår. Vi vill angripa problemen genom delutredningar, där problemen sätts in i sitt större sammanhang, oavsett om det gäller ensamstående eller gifta. Jag misstänker att en ny total utredning, ompännande samtliga här berörda frågor, endast skulle försena verkställigheten av de åtgärder, som även fortsättningsvis är angelägna.

Jag ber alltså att få yrka bifall till utskottets förslag, herr talman!

Herr PETERSON, ERIC, (fp):

Herr talman! Det är alldeles riktigt att denna fråga behandlades i december förra året, men det ligger ett år emellan avlämnandet av de motioner som debatterna är grundade på. I januari 1968 lämnades den motion som behandlades i december 1968, och i januari 1969 lämnades den motion som behandlas i dag.

Givetvis beror detta på att vi i likhet med majoriteten menar, att det inte

Om åtgärder till hjälp åt ensamstående
kommit fram något nytt som gör att vi skall ändra vår inställning. Jag tror att vi har samma uppfattning och samma motivering på den punkten.

Jag vill också säga, att reaktionen på dessa motioner är mycket stark. Minst en gång i månaden kan man i pressen läsa om ensamståendes problem som dyker upp på platser och i områden, där vi minst anar att sådana problem finns. Detta bekräftar vår uppfattning att man behöver göra en inventering och en kartläggning för att lösa detta problem snabbt än det skulle bli löst med den metod som herr Möller skisserade.

Fröken STENBERG (m):

Herr talman! Det är värt att notera att utskottet i sin skrivning framhållit, att motionärerna pekar på väsentliga problem som väntar på sin lösning. Förslag till förbättringar har dess bättre framlagts, som ju en talare redan framhållit. I utskottets utlåtande signaleras ju också andra åtgärder, som bl. a. avses möjliggöra en mera rättvis bedömning även av den s. k. ensamstående-gruppens allmänt ekonomiskt rätt besvärliga situation.

Det är alltså en hel del på gång, och kanske vågar man till och med tala om ett nytänkande. Ensamståendekategorin förekommer som begrepp nu oftare än förr i den allmänna debatten, och det i vissa fall med all rätt.

I detta sammanhang vill jag emellertid ha sagt att så länge t. ex. 304 000 ensamstående kvinnor och 141 000 ensamstående män — det gäller åldersgrupperna från 50 år och uppåt, enligt en uppgift som jag såg häromdagen — efter avdrag av preliminär skatt har en inkomst under 10 000 kronor, så måste det betyda att denna stora grupp lever under knapphetens kalla stjärna. I många fall kanske den rent av hör hemma under begreppet »den ofärdiga välfärdens», varför den bör ägnas särskild uppmärksamhet från statsmakternas sida i vårt välfärdssamhälle.

Det är möjligt att vissa problem som berör de ensamstående går att lösa genom att integreras i likartade problem för andra grupper. Men det synes mig som om det ändå vore en både social och sociologisk uppgift att genom en allsidig översyn av ensamståendekategoriens situation i dagens samhälle komma närmare orsakssammanhanget beträffande just denna grupp i motionen dokumenterade svårigheter på inkomst-, skatte- och bostadsplanet i allmänhet och serviceplanet i synnerhet. Jag vet inte om något annat land låtit genomföra en sådan undersökning; är så inte fallet, blir ju den svenska undersökningen banbrytande.

Med denna motivering, herr talman, ber jag att få ansluta mig till det yrkande som framställts om bifall till reservationen.

Herr MÖLLER (s):

Herr talman! Fröken Stenbergs uttalande berörde ett låginkomstproblem. Hon drog fram en grupp som efter avdrag för skatt har under 10 000 kronor i inkomst. Det skulle gälla cirka 300 000 kvinnor och 150 000 män, alltså bortåt en halv miljon personer. Hon efterlyste en utredning.

Detta är i själva verket ett av de problem som den pågående låginkomstutredningen har till central uppgift att behandla. Den är en av våra mest ambitiöst upplagda utredningar och pågår sedan något år. Den har i uppgift att utreda låginkomstproblemen inte enbart för ensamstående utan i samhället som helhet. Det kan inte komma på tal att riksdagen begär ytterligare en utredning om låginkomstgrupperna när den nämnda tillsattes häromåret på riksdagens hemställan.

Fröken Stenbergs yttrande stärker mig ytterligare i min uppfattning att det är en ganska bakvänd metod då motionärerna och reservanterna här staplar utredningskrav utan hänsyn till realiteterna.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Peterson, Eric*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad allmänna beredningsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Peterson, Eric*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 71;

Nej — 61.

Därjämte hade 1 ledamot tillkännagivit, att han avstode från att rösta.

Meddelande ang. enkla frågor

Vid förnyad föredragning av allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 2, i anledning av motioner om högtidlig-hållande av femtioårsminnet av den kvinnliga rösträttens införande, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Anmälades och bordlades Kungl. Maj:ts till kammaren överlämnade proposition nr 18, med förslag till förordning om ändring i förordningen den 6 juni 1968 (nr 430) om mervärdeskatt.

Meddelande ang. enkla frågor

Meddelades, att jämlikt § 20 i kammarens ordningsstadga följande enkla frågor denna dag framställdes, nämligen

av herr *Svanström* (cp) till herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet: »Anser Herr Statsrådet det vara ur hälsosynpunkt försvarligt att vintertid låta s. k. cykeltolkning ingå i militära övningar?»; samt

av herr *Olsson, Johan*, (cp) till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet: »Vill Statsrådet medverka till att beredskapsarbeten i områden, där stor arbetslöshet råder, exempelvis i vissa delar av Gävleborgs län, kan fortsätta även efter den tidpunkt för upphörande som föreskrivits av Arbetsmarknadsstyrelsen?»

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 15.26.

In fidem

Bengt Lambe

/Solveig Gemert

Torsdagen den 20 februari

Kammaren sammanträdde kl. 16.00.

Justerades protokollet för den 12 innevarande månad.

Ang. verkningarna av varmvattenutsläpp från kärnkraftverk

Herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet BENGTESSON erhöll ordet för att besvara herr *Lindblads* (fp) fråga angående verkningarna av varmvattenutsläpp från kärnkraftverk, vilken fråga intagits i kammarens protokoll för den 11 februari, och anförde:

Herr talman! Herr Lindblad har frågat om jag kan ange hur snart undersökningsresultat kan väntas beträffande marinbiologiska och andra verkningar i rent respektive förorenat vatten vid varmvattenutsläpp från kärnkraftverk.

Genom utländska undersökningar — framför allt från USA — föreligger redan vissa kunskaper om effekterna både ur föroreningssynpunkt och för fisket av varmvattenutsläpp från kärnkraftverk. Resultat från svenska undersökningar finns ännu inte, eftersom några kärnkraftverk i Sverige inte tagits i bruk. Vi har hittills fått bygga på utländska erfarenheter.

Jag vill nämna att naturvårdsverket har satt i gång omfattande undersökningar för att söka utvärdera effekterna av utsläppen från de kärnkraftverk som är beslutade i Sverige. Undersökningarna har avsett de förhållanden som nu råder i de vatten där varmvattenutsläpp kommer att ske. Vid Marviken beräknas utsläppen påbörjas hösten 1969 och vid Simpsvarp ungefär ett år senare. Naturvårdsverket kommer att ingående studera effekterna av dessa utsläpp och jämföra dem med de förhållanden som rådde före utsläppen. Resultat från dessa jämförande undersökningar kommer att erhållas fortlöpande under de

närmaste åren efter det att anläggningarna tagits i bruk.

Herr LINDBLAD (fp):

Herr talman! Jag vill tacka statsrådet för svaret.

Vi har ju haft en debatt om lokaliseringen av svenska kärnkraftverk. Frågan gäller om de skall ligga i redan exploaterade industriområden eller ute på hittills orörda delar av vår kust.

Argumenten för att lägga dem i redan exploaterade områden ter sig mycket starka. Man slipper då vägar, kraftledning och byggnader ute på kanske känsliga friluftsområden. Man behöver inte heller bekymra sig över vattenutsläppens verkningar på ett friskt vatten. Som argument för att lägga kärnkraftverken i tätorter i redan industrialiserat område kan också anföras att vattnet kan användas för uppvärmning, varigenom man gör ekonomiska vinster. Miljömässigt slipper man också luftföroreningar från en del av den konventionella uppvärmning som vi har nu.

Vi har självklart en debatt om denna sak även i Gävle, där ett kärnkraftverk planeras. Från en del håll har det sagts att de mycket stora mängder varmvatten som släpps ut kan ha speciella effekter i ett sådant område, där vattnet redan är förorenat till en viss grad.

Vad innebär det biologiskt och kemiskt att släppa ut varmvatten här?

Herr talman! Jag tillhör dem som tror att argumenten för att förlägga dessa verk i industrialiserade områden är mycket starka. Det behövs alltså avsevärda verkningar på föroreningen för att de skall påverka besluten.

Men det olyckliga är att vi, när vi fört debatten i Gävle — och jag förmodar att detsamma är fallet på andra platser som är aktuella i detta sammanhang — ännu inte har haft någon erfarenhet av detta. Fullmäktige och allmänhet får ta ställning utan att riktigt

veta vad som händer, och det känner vi som en brist.

Herr statsrådet BENGTTSSON:

Herr talman! Det gäller en enkel fråga om när man väntas få tillräckliga erfarenheter av varmvattenutsläpp. Jag skall inte ta upp en diskussion om hela lokaliseringsfrågan för våra kärnkraftverk. Jag vill bara säga att det naturligtvis kan finnas risker om man lägger kärnkraftverk i närheten av tätorter. Det är naturligtvis inte helt riskfritt. Vad jag vill framhålla är att vi har utländska erfarenheter att bygga på. De vetenskapsmän som varit inkopplade på frågan utgår ifrån att inga katastrofrisker vållas genom de varmvattenutsläpp som har varit på tal i den allmänna debatten. Det är klart att man kan riskera vissa negativa verkningar, men de är av mindre omfattning och måste ses i relation till de fördelar av annat slag som man vinner.

Som jag har sagt är det fråga om tämligen små verk. Naturvårdsverket skall följa denna fråga med skärpt uppmärksamhet och vi kan alltså för dagen inte definitivt veta effekten av dessa utsläpp. Vi vågar dock utgå ifrån att riskerna är utomordentligt minimala, med ledning av den erfarenhet man skaffat sig på annat håll.

Herr LINDBLAD (fp):

Herr talman! Jag är mycket tacksam för att statsrådet törs ställa sig bakom ett yttrande att riskerna ter sig minimala. Frågan är nämligen om utsläpp i redan rätt allvarligt förorenat vatten skulle göra det totalt omöjligt för fiske och annat. Statsrådet tror med stöd av utländska erfarenheter att riskerna är rätt begränsade.

Herr talman! Under dessa förutsättningar är det mycket som talar för att kärnkraftverk i första hand skall placeras i de redan exploaterade områdena. Överläggningen ansågs härmed slutad.

Meddelande ang. enkla frågor

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 18, med förslag till förordning om ändring i förordningen den 6 juni 1968 (nr 430) om mervärdesskatt.

Anmälades och bordlades Kungl. Maj:ts till kammaren överlämnade proposition nr 15, med anhållan om riksdagens yttrande angående en av Internationella arbetsorganisationens allmänna konferens år 1968 vid dess fentioandra sammanträde antagen rekommendation, m. m.

Meddelande ang. enkla frågor

Meddelades, att jämlikt § 20 i kammarens ordningsstadga följande enkla frågor denna dag framställdes, nämligen

av herr *Richardson* (fp) till herr statsrådet och chefen för utbildningsdepartementet: »Med anledning av uppgifter om att elever på grundskolans låg- och mellanstadier kan upptagas som medlemmar i SECO vill jag fråga, om Statsrådet har för avsikt att pröva huruvida särskilda garantier kan behövas för att förhindra obehöriga förfaranden i samband med medlemsvärkning bland dessa elever eller i föreningsverksamheten i övrigt i de fall sådana minderåriga elever är medlemmar.»; samt

av herr *Tistad* (fp) till hans excellens herr ministern för utrikes ärendena: »Kan Hans Excellens lämna några upplysningar om vad som hänt med de svenskar, som försvann under färd med en segelbåt mellan Hongkong och Macao?»

Justerades ett protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 16.08.

In fidem

Bengt Lambe

/Solweig Gemert

Fredagen den 21 februari

Kammaren sammanträdde kl. 14.00.

Justerades protokollet för den 13 innevarande månad.

Föredrogs och hänvisades till lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 15, med anhållan om riksdagens yttrande angående en av Internationella arbetsorganisationens allmänna konferens år 1968 vid dess femtioandra sammanträde antagen rekommendation, m. m.

Anmälades och bordlades Kungl. Maj:ts till kammaren överlämnade proposition nr 23, med förslag till lag om ändring i jordförvärvslagen den 14 maj 1965 (nr 290), m. m.

Anmälades och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 4, i anledning av motion om förbud att tala från manuskript i riksdagen;

nr 5, i anledning av motioner om sänkning av rösträttsåldern;

nr 6, i anledning av motioner om minsta antalet mandat i valkrets; samt

nr 7, i anledning av motion angående undersökningar rörande fingerade val enligt majoritetsvalmetod;

statsutskottets utlåtande nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1969/70 inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde jämte motioner;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om änd-

ring i luftfartslagen den 6 juni 1957 (nr 297);

nr 3, i anledning av motioner om viss översyn av medborgarskapslagstiftningen;

nr 4, i anledning av motion angående lönefordringars behandling i konkurs; samt

nr 5, i anledning av motioner om utbyte av beteckningen »övervakare» mot »kontaktman»;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i civilförsvärlagen den 22 april 1960 (nr 74);

nr 2, i anledning av motioner om sänkning av statsbidraget till de allmänna försäkringskassorna;

nr 3, i anledning av motioner om förbättrat stöd till barnfamiljer;

nr 4, i anledning av motion om slopande av försäkringsnämnderna för prövning av folkpensionsärenden;

nr 5, i anledning av motioner om frivillig tilläggssjukpenning vid barns börd i vissa fall; samt

nr 6, i anledning av väckta motioner om socialförsäkringsskyddet för företagare och fria yrkesutövare;

tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av motioner om styrkande av äganderätt till fastighet genom utdrag ur taxeringslängd;

nr 2, i anledning av motioner om översyn av lagstiftningen om enskilda vägar;

nr 3, i anledning av motioner om skyldighet att borttaga gammal taggtråd;

nr 4, i anledning av motioner angående reglerna för hyresgästs rätt till skadestånd; samt

nr 5, i anledning av motioner angående belysning vid övergångsställen för gående;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1968/69, såvitt propositionen avser jordbruksärenden; samt

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna på kapitalbudgeten för budgetåret 1969/70 inom jordbruksdepartementets verksamhetsområde; ävensom

allmänna beredningsutskottets utlåtanden:

nr 3, i anledning av motioner om åtgärder för att stimulera gåvor till religiösa m. fl. ändamål;

nr 4, i anledning av motioner om förbud mot engångsglas, m. m.; samt

nr 5, i anledning av motion om ökad information angående regeringens och riksdagens arbete.

Justerades ett protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 14.04.

In fidem

Torgny Asplund

/Solweig Gemert